

Almanya’da Yatırım Yapmanın Hukuki Boyutu

Av. Nurettin Emre Bilginođlu

a) Genel Bilgi

Millet veya ikametgâh fark etmeksizin herkes Almanya’da ticari işletme kurabilir. Özel bir yatırım mevzuatı olmadığı gibi, yabancı yatırımlar için Alman hissedarlara ihtiyaç yoktur. Yabancı yatırımcılar; şirket, adî ortaklık veya Almanya’da kurulu bir şube gibi seçenekler arasından en uygun yolu seçebilirler. Her şekilde, kurulma usulü son derece açıktır. Uygun yol seçimi açısından belirleyici kriter genel olarak hissedarların işlevi, sorumluluk ve vergi usulüdür.

Şirketin kurulum aşamasında ve ticari faaliyetlerin başlangıcından önce şirketin ticaret siciline (Handelsregister) ve bölgesel ticaret dairesine (Gewerbe- oder Ordnungsamt) kayıt olması gerekir. Sicile kayıt şeffaflık yaratır ve şirketlere gündelik faaliyetlerinde güvence verir. Ticaret sicili de tüccar ve şirketler arasındaki tüm ilişkiler hakkında bilgi sağlar. Ticaret sicili; ortakların veya şahsen sorumluların isimlerini, şirketin sermayesini, müdürünü veya yöneticisini, sorumluluklarının sınırlarını, vekâletnameleri, iflas usulünün başlangıcını ve şirketin feshedilmesini kapsar. Küçük işletmelerin, serbest çalışanların ve bağılı şubelerin kaydolmasına gerek yoktur.

Kayıt işlemleri içi gerekli belgeler, noter tarafından tasdiklendikten sonra elektronik ortamda ilgili ticaret kütüğüne gönderilir. Sermaye şirketlerinde, ticaret siciline kayıt kurulum aşamasına dâhildir. Bu süreçten önce yapılan ticari etkinliklerde, ortaklar kayıplardan kendi varlıklarıyla sorumlu tutulabilirler. Şu an için ortaklığın sicile geçirilmesi OHG için 100 Euro, GmbH için bu miktar en az 150 Euro ve AG için en az 300 Euro’dur. Noter masrafları ile beraber bu miktarlar artmaktadır. Ticaret sicili bedelsiz olarak incelenebilir ve asliye mahkemesi (Amtsgericht) tarafından tutulur. Ticaret siciline internet üzerinden de ulaşılabilir¹.

Türlere umumi pasaportla Almanya’ya girişlerinde vize öngörölmüştür. Almanya’da kısa dönemli (ilk giriş tarihinden itibaren 180 gün içinde 90 günü aşmayan dönem) olarak Almanya’da bulunmak için Schengen vizesi gereklidir. Schengen genelde ticari işletmeyi kuracak adımları atmak için yeterlidir. Eğer Almanya’da bulunulacak zaman 90 günden fazla olacaksa veya bir meslek icra edilecekse ikamet izni (Aufenthaltserlaubnis) veya yerleşim izni (Niederlassungserlaubnis) alınması gerekir. Almanya’ya vize gereken ölkeler listesine internette ulaşılabilir².

Alman ihracatçılarının, ihracat iznine kural olarak ihtiyacı yoktur. Bazı ürünler için ihracat vergileri uygulanır. Zirai ürünler, gıda, ilaçlar, kimyasallar kısıtlamalara tâbidir. İhracat öncesi bahsi geçen ürünler için izin istenmek durumundadır.

Almanya’da iş yapacak olanlara Almanya’da banka hesabı açmaları önerilir. Bunun için geçerli bir pasaport ve Almanya’nın mevcut ikametgâhınız olduğuna dair nüfus idaresinden (Bürgeramt) onay gerekir. Şirket hesabı açmak için de şirketin türüne göre, şirket

¹ https://www.handelsregister.de/rp_web/welcome.do?

² http://www.auswaertiges-amt.de/EN/EinreiseUndAufenthalt/StaatenlisteVisumpflicht_node.html

ortaklarından birinin kefil olmasının istenebileceği gibi, gereklilikler ortaya çıkar. Genelde ticaret sicili ve ana sözleşme istenir.

Almanya'ya sermaye getirmek ve Almanya'dan sermaye çıkarmak kısıtlamalara maruz kalmadan mümkündür. Ancak 12,500 Euro'dan fazla olan miktarların Almanya Merkez Bankası'na (Bundesbank) rapor edilmesi şarttır.

b) İş Sözleşmeleri

Almanya'da birçok iş sözleşmesi türü vardır. Genel iş sözleşmesinde gerekli süreye uyularak fesih ihbarıyla fesih gerçekleştirilebilir. Bu sözleşme türünde, sözleşmenin başlangıcından itibaren altı aylık süre içinde her iki taraf da sözleşmeyi her an feshedebilir (Probezeit).

Şirketlerin belirli süreli iş sözleşmesi teklif etmesi mümkündür. Bu tür sözleşmeler belirli bir günde doğrudan son bulur. Bu tür sözleşmede işten çıkarma gerekli değildir. Sözleşmeyi yenileyip yenilememek işverenin elindedir. Belirli iş sözleşmeleri genelde 2 seneyi aşmamak koşuluyla 3 kez uzatılabilir.

Arbeitnehmerüberlassung, şirketin iş sözleşmesi yapmadan işçi çalıştırmasıdır. Şirket bu yöntemde geçici işçi sağlayan bir şirket ile bir sözleşme yaparak, geçici işçi çalıştıran şirketin işçilerinin kendi şirketinde çalışmasını sağlar. İşçi ücretini geçici işçi sağlayan şirketten alır, işçiyle işin sağlandığı şirket arasında doğrudan bir sözleşme yoktur.

İş sözleşmelerinde ücret, toplu sözleşme aksini öngörmüyorsa, genellikle serbest olarak tayin edilir. Asgari ücret saat başı kural olarak 8.50 Euro'dur. Bir senede haftada altı gün olmak üzere 6 aydan fazla çalışan işçiler, yani tam zamanlı işçiler, toplu sözleşme aksini öngörmüyorsa, yılda en az 24 ücretli izin gününe hak kazanır. Haftada 5 gün çalışan tam zamanlı işçiler ise, toplu sözleşme aksini öngörmüyorsa, yılda en az 20 gün ücretli izin yaparlar. Hastalık izni eğer 3 günü aşarsa, işçilerin doktordan çalışamadıklarına dair kanıt temin etmesi gerekir.

İş sözleşmeleri işveren veya işçi tarafından sonlandırılabilir. İşten çıkarma ve işten ayrılma için yazılı şekil şarttır. İşverenin, işçiyi e-posta ile işten çıkarması durumunda şekil şartına uyulmadığı için iş sözleşmesi feshedilmemiş sayılır. Tarafların bildirim sürelerine dikkat etmesi gerekir. İşçi bakımından bu süreler genelde dört hafta olmakla beraber, işveren bakımından sözleşme ilişkisinin uzunluğuna göre bu süreler uzamaktadır. Bir işyerinde ondan fazla işçi çalıştırılıyorsa Alman İstihdam Koruma Kanunu (Kündigungsschutzgesetz) uygulanır. Bu kanun işten çıkarmanın mümkün olduğu nedenler için şu ayrımları yapar: şahsi nedenlerle işten çıkarma, tedavisi olmayan hastalıklara sahip veya işi fiziksel veya mental olarak kaldıramayacak işçiler için; performans sebebiyle işten çıkarma, işe hep geç kalmak veya iş yerinde şiddete başvurmak gibi durumlar için; şirketin hali nedeniyle işten çıkarma ise, tesisin kapanması gibi durumlar için başvurulacak yollardır. Alman İstihdam Koruma Kanunu'nu, şirketin hali sebebiyle işçi çıkarımı yapılması gereken durumlarda, hangi sosyal özelliklere sahip işçinin işten çıkarılması gerektiğini düzenlemektedir. Örneğin; yaşlı işçiler yerine genç işçilerin veya çocuklu işçiler yerine çocuğu olmayan işçilerin işten çıkarılması gibi.

Derhal işten çıkarma, bunu haklı kılan önemli sebebin varlığında söz konusu olur. Bu durumdan sonra tarafların beraber iş yapması kabul edilemez. Örneğin; genel çalışma

düzeninin bozulması, hırsızlık, gizli bilgileri sızdırmak işverenin derhal işten çıkarma için kullanabileceği nedenlerdir. Ücretin ödenmemesi halinde ise işçinin derhal fesih hakkı bulunmaktadır.

c) Şirket Türleri ve Şubeler

Üç tane şirket türü vardır: Şahıs Şirketi (Personengesellschaft), Ticaret Şirketi (Personenhandelsgesellschaft) ve sermaye şirketi (Kapitalgesellschaft).

Sermaye şirketleri: Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH), Unternehmersgesellschaft (UG haftungsbeschränkt, “Mini-GmbH”), Aktiengesellschaft (AG) ve Kommanditgesellschaft auf Aktien (KGaA) olarak ayrılır.

GmbH, limited şirketin muadilidir. Kolay kurulmasıyla ve diğer özellikleriyle en çok tercih edilen türlerden biridir. Geniş esneklik sağlar ve diğer şirket türleriyle karşılaştırınca daha az yükümlülük getirir. GmbH kurumlar gelir vergisi, dayanışma vergisi ve ticaret vergisiyle mükelleftir. Kurulum için gereken sermaye en az 25,000 Euro’dur. En az yarısının kayıt zamanında banka hesabında bulunması gerekir. Kurucu hissedarlar noter önünde şirketi kurmak için şirket ana sözleşmesini imzalar. GmbH kurmak için genelde iki ila üç haftalık bir süre gerekir. Bu sürecin maliyeti ortalama olarak 800 Euro ve tayin edilmişse avukatın ücreti tutar.

GmbH, müdürleri (Geschäftsführer) tarafından yönetilir ve temsil edilir. En az bir müdürün olması gerekir. Müdürün, hissedar veya Alman vatandaşı olması gerekmez. Hissedarlar, bağlayıcı talimatlarıyla GmbH yönetiminde doğrudan söz sahibi olabilirler. GmbH’ın geçerli olarak kurulması için ticaret siciline (Handelsregister) kayıt edilmesi gerekir. Müdürler noter önünde ticaret siciline kayıt talebini imzalar. Ticari sicile kaydolun GmbH tüzel kişilik kazanır. Ayrıca GmbH’ın bölgesel ticaret dairesine (Gewerbe- oder Ordnungsamt) bildirimini gerekir.

“Mini-GmbH” (Unternehmersgesellschaft, UG haftungsbeschränkt), GmbH’tan farklı bir hukuki tür olmasa da, sermayesi 25,000 Euro’dan azdır. Her ne kadar 1 Euro sermaye ile bile kurulması mümkün olsa da, kuruluşundan kısa bir süre sonra mahkeme, noter ve avukat masraflarını ödeyememesi sebebiyle ödeme aczine düşmemesi için sermayenin en az 500 Euro olması önerilir. Sermayenin en baştaki eksikliğini gidermek için, yıllık kârın çeyreğinin 25,000 Euro’ya erişene kadar biriktirilmesi öngörülmüştür. Sermaye bu miktara ulaştıkça hisseler bölünmüş sermaye gibi işlem görüp mini GmbH’ın GmbH’a dönüşmesine olanak tanınır. Mini GmbH’ın kurulum bedeli 300 Euro civarındadır.

Aktiengesellschaft (AG), anonim şirketin muadilidir. Kurulum bedelleri ve kurumsal yükümlülükleri daha fazladır. AG de kurumlar gelir vergisi, dayanışma vergisi ve ticaret vergisinden sorumludur.

AG kural olarak herhangi bir şahıs tarafından kurulabilir. İlk olarak 50,000 Euro sermayeye ve ikinci olarak noter tasdikli şirket ana sözleşmesine ihtiyaç vardır. Kurucu hissedarlar, denetçi (Abschlußprüfer) tayin eder ve denetim kurulu (Aufsichtsrat) oluşturur. Denetim kurulu, ilk yönetim kurulunu (Vorstand) tayin eder. İlk denetçinin ve denetim kurulunun tayini noter tasdikli olmalıdır. Kurucu hissedarların kurulumun detaylarına dair kurulum raporu hazırlaması gerekir. Bu raporun kurullar tarafından incelenmesi öngörülmüştür. AG, yönetim kurulu tarafından yönetilir. Denetim kurulunun ve hissedarların

yönetim üzerinde doğrudan etkisi yoktur. AG ticaret siciline kayıtlı varlık kazanır. Başvurunun; kurucu hissedarlar, denetim kurulunun üyeleri ve yönetim kurulu tarafından noter önünde imzalanması gerekir. Ek olarak, AG'nin de bölgesel ticaret dairesine (Gewerbe- oder Ordnungsamt) bildirim gerekir.

Kommanditgesellschaft auf Aktien (KGaA), AG ile komandit şirketin birleşimi gibidir. Komandit şirketin şahsen sorumlu hissedar özelliği ile AG'nin şirket ve sermaye kaynağı gibi özelliklerini içinde barındırır. KGaA, bir yandan yönetim kurulu yerine şahsen sorumlu hissedarlara sahip AG olarak, diğer yandan komandit hisseleri borsada işlem gören KG (komandit şirket) olarak tanımlanabilir Almanya'da fazla rağbet gören bir şirket türüdür. En az sermaye değeri 50,000 Euro'dur.

Şahıs ortaklıkları şu şekillerde karşımıza çıkar: Gesellschaft bürgerlichen Rechts (GbR), Offene Handelsgesellschaft (oHG), Kommanditgesellschaft (KG) ve GmbH & Co.KG.

GbR, şahısların ve/veya şirketlerin ortak bir sözleşmesel amaç için birleşmesidir. En az iki ortağın GbR kurulması için anlaşması gerekli ve yeterlidir. Anlaşmanın yazılı olması aranmaz. Ortaklar şirketin borçlarından kendi malvarlıklarıyla müteselsil sorumludur. GbR daha çok küçük işler içindir ve ortaklığın amacı, ticari bir işletmeyi bir ticaret ünvanı altında işletmek olarak değişirse, ortaklık Offene Handelsgesellschaft (oHG) halini alır ve ticaret siciline kaydolması gerekir. Bu kayıt kurucu değil, açıklayıcıdır.

oHG kurmak için iki veya daha fazla ortağın ortaklık sözleşmesi yapması gerekir. Ortaklar oHG'nin yükümlülüklerinden müteselsilen sorumludur. oHG'nin ticaret siciline tescil edilmesi ve bölgesel ticaret dairesine bildirilmesi gerekir. Ticari deftere kayıt işlemi tüm ortaklar tarafından ve noter tasdikiyle yapılır. Genelde bu işlemlerin bedeli 400 Euro civarındadır.

KG de oHG'ye benzer olmakla beraber, bazı ortakların sorumluluğunun sınırlanmasına olanak sağlar. Daha fazla başlangıç sermayesi arayıp daha sınırlı şahsi sorumluluk isteyen orta ölçekli yatırımlar için uygun bir türdür. Ortaklardan en az biri Komplementär olur ve sınırsız sorumludur. Limited ortakların (Kommanditisten) sorumluluğu ise kendi sermayeleriyle sınırlıdır. Sınırlı ortaklık ancak ticari sicile kaydolunduktan sonra doğar. Kayıt bedeli yaklaşık 400 Euro olup sonrasında da bölgesel ticaret dairesine bildirim yaptırılması gerekir.

GmbH & Co.KG bir diğer ortaklık türüdür. Ortak Komplementär bir limited şirkettir (GmbH). GmbH, GmbH & Co.KG'nin borçlarından tamamen ve sınırsız sorumludur. Limited ortakların (Kommanditisten) sorumluluğu kendi paylarıyla sınırlıdır. Bu tür genelde sınırlı sorumluluk ile esnekliğin beraber var olması açısından orta ölçekli işletmeler ve aile işletmeleri tarafından kullanılır. Ortaklık, GmbH ile limited ortakların sözleşme yapmasıyla kurulur ve genellikle GmbH'in hissedarları KG'nin limited ortaklarıyla aynı olur. Ticari sicile kayıt ve bölgesel ticaret dairesine bildirim zorunluluğu bulunur. Limited ortağın sorumluluğu kayıt ile beraber sınırlı olur. Kayıt masrafları genelde 400 Euro civarındadır.

Şubelerden bahsetmek gerekirse, Almanya dışında kaydolmuş bir şirket Almanya'da şube açabilir. Özerk şube ve bağlı şube olmak üzere iki şube türü bulunur. Özerk şube bazı konularda ana şirketten bağımsızdır. Örneğin, özerk şubenin kendisini temsil edebilme yetkisi vardır, kendi banka hesabına sahiptir ve ayrı muhasebesi tutulur. Ticari sicile ve bölgesel

ticaret dairesine kayıt şarttır. Bağlı şube ise bağımsız olarak hareket edemez. Faturaları ana şirket üzerine düzenler. Ticari sicile kaydı gerekmez fakat bölgesel ticaret dairesine kaydı gereklidir.

d) Vergi

Şirketler genelde iki seviye üzerinden vergilendirilirler. Limited şirket (GmbH) veya anonim şirket (AG) gibi şirketler kurumlar vergisine (Körperschaftssteuer) tâbi olmakla beraber Personengesellschaften ve Personenhandels-gesellschaften gibi şahıs şirketleri kurumlar vergisi ödemezler ancak bunların ortakları, ortaklıklardan elde ettikleri kazançtan şahıs gelir vergisini (Einkommenssteuer) ödemekle yükümlüdürler. İki vergi de federal hükümet tarafından uygulanır. Almanya kökenli limited veya anonim şirketler veya yönetim kurulu Almanya'da olanlar küresel gelir üzerinden vergi öder. Yurt dışında ödenen vergiler veya oluşturulan ve vergisi ödenen hisseler Almanya'da vergiden muaf olabilir. Almanya dışında bulunan veya yönetim kurulu Almanya'da olmayan şirketler sadece Almanya'da kazanılan gelir üzerinden sorumlu olur.

Vergilendirilebilir gelir, yani yıllık şirket kârı, şirket gelir vergisinin temelini oluşturur. Alman ticaret hukukuna göre şirket yıllık kârı, tahakkuk bazlı muhasebeye göre belirlenir. Bu, bilançoya kaydedilir ve vergilendirilebilir miktarın kaynağını gösterir. Ancak, Alman vergi hukuku değişik muhasebe seçenekleri ve gelir düzeltme kuralları sunar. Bu kapsamda, vergilendirilebilir gelir genellikle bilançodaki yıllık kârdan farklı olur.

Kurumlar gelir vergisi, şirketin vergilendirilebilir geliri üzerinden yüzde 15 olarak belirlenmiştir. Buna, tarihçesi Doğu Almanya ile birleşme sürecine dayanan dayanışma vergisi de (Solidaritätszuschlag) eklenir. Gelire göre değişmekle beraber, dayanışma vergisi genelde yüzde 15'in yüzde 5.5'idir. Vergi konusunda 19/09/2011 tarihinde imzalanmış, Türkiye Cumhuriyeti İle Almanya Federal Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Ve Vergi Kaçakçılığını Önleme Anlaşması'nın mevzuat dâhilinde olduğu unutulmamalıdır³.

GbR (Gesellschaft bürgerlichen Rechts), OHG (offene Handelsgesellschaft) ve Komandit Şirket (Kommanditgesellschaft) gibi ortaklıklar, genel olarak ortakları haklar ve borçlar açısından şahsi olarak yükümlü kılar. Böylelikle, bu tarz ortaklıklar şirket gelir vergisine tabi değildir; ortaklar şahsi gelir vergisine (Einkommenssteuer) tabidir ve hissedarlara uygulanır. Şahsi gelir vergisi ödeyecek ortakların tâbi oldukları vergi yüzdesi diğer gelirlerinin toplamı göz önünde bulundurularak belirlenir. Dolayısıyla gelir miktarı arttıkça uygulanacak vergi yüzdesi de artar. Ticari kazancı bulunan gerçek ve tüzel kişilerin ayrıca ticaret vergisi (Gewerbesteuer) ödemesi gerekir. Bu vergi, gelir vergisinden düşülebilir.

Şirketlerin fiyatlarına KDV (Umsatzsteuer) eklemesi gerekir. KDV yalnızca mal veya hizmetin son kullanıcısı tarafından ödenir. Şirketler KDV'yi aylık, çeyreklik veya yıllık biçimde vergi kurumlarına öderler. Zamandaki sıklık genellikle şirketin cirosuna göre belirlenir. Genel KDV oranı yüzde 19'dur ve bu oran Avrupa'daki diğer ülkelere göre daha düşüktür. Örneğin İtalya ve Hollanda'da KDV yüzde 21'dir. Bazı tüketici ürünlerinde ve her gün görülen tüketimlerde (yiyecek, gazete, vb.) bu oran yüzde 7'dir.

³ http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/uluslararası_mevzuat/ALMANYA_01012011.pdf

Tesis kuracak yatırımcının masrafları, bölgelere göre sübvansiyon şeklinde sunulan teşvik programlarıyla azaltılabilir. Örneğin, Polonya sınırına yapılacak yatırımlarda bu teşvik programlarından yararlanılabilir. Ekonomi Bakanlığı'nın yayınladığı programdaki teşviklere internet üzerinden erişilebilir⁴.

⁴ <http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/Investment-guide/Incentive-programs/cash-incentives-for-investments,t=grw-incentives-map-germany-possible-incentives-rates-by-region.did=1260624.html>